

מערך פעילות בנושא: גזענות בימי קורונה לתלמידי חטה"ב ותיכון

מבוא למורה

חיפוש קצר בערוצי התקשורת השונים וברשתות החברתיות יעיד כי תופעות של גזענות מתרחשות בישראל באופן יומיומי בכל המרחבים הציבוריים: ברחוב, בתקשורת, בפוליטיקה, ברשתות החברתיות ובמוסדות ציבוריים. בחברה הישראלית השסועה – בה קיימת עדיין היררכיה בין תרבות הגמונית לתרבויות "אחרות", בין צבע עור אחד לאחר, בין זהויות אתניות, מגדריות, לאומיות, דתיות וכלכליות – הולכים גילויי הגזענות ומתרבים, ואיתם תופעות קשות של אלימות, אפליה, הדרה ואף פשעי שנאה.

באופן בלתי מפתיע, ואולי כבכל תקופת משבר, מגפת הקורונה הביאה לפרץ גזענות עולמי. ברשתות החברתיות ובמרחבים הציבוריים נפוצו אזהרות והאשמות בעלות מרכיבים גזעניים שהתפרסמו תחילה כלפי סינים בפרט ואנשים ממוצא אסייתי בכלל, וכחלק מגל ההדף של האשמה כללית גם כלפי עמים וקבוצות שונות, ביניהן פליטים, אפריקנים, יהודים ועוד. כפי שאבחן ד"ר מרסלו מנחם וקסלר [מאמר דעה](#) שנכתב לקראת יום הגזענות הבינלאומי: גבולות הגזענות אינם ברורים בשעת משבר, וגזענים נוטים לתלות ב"אחר" את האשם על המצב בעולם ולהכליל בהאשמותיהם את הקבוצות שהם הכי שונאים אשר נמצאות בקרבתם. כך, החשש מפני הנגיף מעצים את הדעות הקדומות שהיו קיימות עודד קודם לכן, והמגפה מלבה גזענות, לאומנות ושנאת זרים. תופעות אלה, לצערנו, לא פסחו גם על החברה בישראל.

יחד עם זאת, נגיף הקורונה מלמד את האנושות שיעור חשוב גם בשוויון בין בני האדם, שהרי הוירוס אינו מבחין בגבולות לאומיים, בצבע העור או בהבדלים חברתיים ותרבותיים שמפרידים בינינו בימי שגרה. יתר על כן, משבר הקורונה מדגיש את הצורך בסולידריות אנושית, בערבות הדדית ובשיתוף פעולה בין מדינות וממשלות, כמו גם בין חברי קהילות, מדינות והכפר הגלובלי כולו, כמפתח הכרחי ליכולתה של האנושות לצלוח את המגפה.

מערך פעילות זה נועד לחשוף את התלמידות והתלמידים לגילויי גזענות בימי קורונה בעולם ובישראל ולעורר מחשבה על משמעויותיהם. זאת, לצד הכרה בהזדמנות הטמונה במציאות הנוכחית דווקא לקידום המאבק בגזענות. הפעילות מתאימה לתלמידות/ות חטה"ב ותיכון; ניתן לחלקה לכמה משימות נפרדות, בהתאמה לכיתה ועל פי הצורך.

בברכה,

צוות מחלקת החינוך, האגודה לזכויות האזרח בישראל.

מערך פעילות זה מכיל חומר שלא אושר באופן מפורש לשימוש על ידי בעלי זכויות היוצרים בו. השימוש כאמור נעשה למטרות לימוד, חינוך והוראה; היקף תפוצת המערך יוגבל למטרות אלה בלבד, והחלקים שנלקחו מהיצירות המקוריות הם רק אלו שמאפשרים לנו ללמד על נושא השיעור. שמם של בעלי הזכויות צוין בהתאם והיצירות לא סולפו או שונו במידה העולה על הנדרש. במידה ואתה בעלת הזכויות ביצירה כלשהי ואתה מבקשת/שנפסיק לעשות בה שימוש, נא צור אתנו קשר ב-mail@acri.org.il.

חלק א' – גזענות בימי קורונה ברחבי העולם

קרא/י את הכתבה "סינים אל תבואו!" (שפורסמה במקור בניו יורק טיימס, ובתרגום ועיבוד לעברית בעיתון הארץ ב-1.2.2020), או לחלופין את העיבוד המקוצר לכתבה המופיע בנספח.

צילום מסך מתוך אתר האינטרנט של 'הארץ'

דרום קוריאנים מפגינים למען איסור על כניסת סינים למדינה, ביום רביעי בסיאול צילום: Ahn Young-joon/איפי

צילום מסך מתוך אתר האינטרנט של 'הארץ'

סלון יופי באי פוקוק שבויטנאם שמבשר ללקוחותיו שאינו מקבל סינים, השבוע צילום: SOPHIE CARSTEN/רויטרס

1. כתוב/כתבי חמש דוגמאות מתוך הכתבה לפגיעות בסינים ברחבי העולם, הקשורות במגפת הקורונה.
2. לגבי כל אחת מן הדוגמאות שבחרת, ציין/י האם לדעתך הפעולה שננקטה מוצדקת (כצעד הגנה הכרחי מפני הנגיף) או שיש בה ביטוי לשנאת זרים ו/או לאפליה גזענית. נמק/י את תשובתך.
3. בכתבה מופיע ציטוט של אחת המומחיות לבריאות הציבור, שאומרת בהתייחס לחלק מן הדוגמאות המתוארות בכתבה: "במובן מסוים זו תגובה טבעית כנגד גורם מחלה אפשרי, במיוחד כשאינן לו תרופה כרגע". מה דעתך על אמירה זו?

חלק ב' – גזענות בימי קורונה בישראל

1. ראה/י וקרא/י את שלושת המקורות הבאים :

- כתבה מ-Ynet (הקישור לכתבה המלאה כאן)

צעקו "קורונה, קורונה": תקפו עולה חדש כי חשבו שהוא סיני

עם-שלם סינגסון, צעיר מקהילת בני המנשה שעלה עם משפחתו מהודו לפני כשלוש שנים, הותקף בטבריה על-ידי אלמונים. הוא אושפז במצב בינוני עם חבלות בחזה

איתמר אייכנר ואחיה ראב"ד פורסם: 15.03.20, 22:17

"אין הצדקה לתקוף אף אחד". עם-שלם סינגסון (צילום: צבי חאוטה, ארגון שבי ישראל)

- כתבה שקרית (פייק ניוז) שפורסמה ברשתות החברתיות :

משרד הבריאות: "יוצאי יהדות תימן פיתחו חסינות לקורונה"

משרד הבריאות פרסם הבוקר כי מבדיקת די אן איי שבוצעה על ידי המדען הראשי של משרד הבריאות, עולה כי יוצאי יהדות תימן פיתחו עמידות טבעית לזיקום הקורונה. עוד נמסר כי העמידות עוברת בתורשת לצאצאיהם וכי אף הם נושאים את הרצף הכרומוזומלי הדרוש לפיתוח העמידות. כפי הנראה, שנים של אכילת חריף, וחילבה בעיקר, בצירוף שמחת חיים יוצאת מגדר הרגיל, הביאו לשינוי במבנה הדי אן איי ולעמידות בנגיף. עוד נמסר כי אשכנזים אשר ניסו לשמוח ולאכול חילבה לא הציגו את אותם סממנים של עמידות לזיקום. ממשרד הבריאות נמסר לאשכנזים: "זה מאוחר מדי בשבילכם להתחיל לשמוח ולאכול חריף עכשיו, חבל שלא עשיתם זאת קודם".

סיון חילאי, נינה פוקס, אטילה שומפלבי וניר (שוקו) כחן פורסם: 05.03.20, 10:22

פרופסור מהאוניברסיטה העברית: החרדים מפיצים את הקורונה

פרופסור מהאוניברסיטה העברית טוען שהחרדים מנשקי המזוזות הם אלו שהפיצו את הקורונה • לדבריו, צריך "להטיל הסגר על הערים החרדיות"

קובי בורנשטיין, כ"ט שבט תש"פ 24/02/2020 15:06

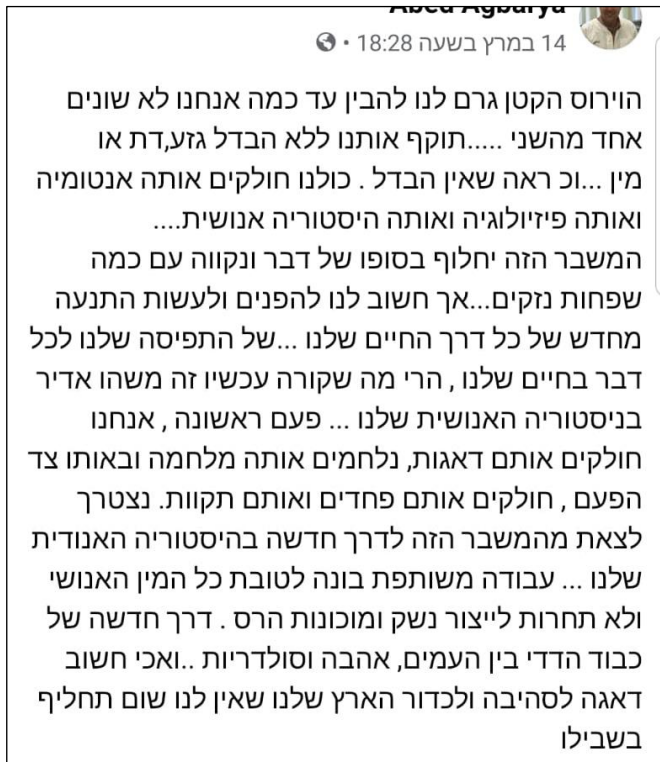
לגבי כל אחד מהמקורות, ענה/י על השאלות הבאות:

- א. האם לדעתך זוהי גזענות? למה כן/לא?
  - ב. מי הפוגע? מי הנפגע? (זה יכול להיות אדם בודד או קבוצה כלשהי)
  - ג. מה הרגשת כאשר קראת את הקטע?
2. תופעות של גזענות מתרחשות בחברה הישראלית באופן יומיומי, גם בימי שגרה, בכל המרחבים הציבוריים: ברחוב, בתקשורת, בפוליטיקה, ברשתות החברתיות ובמוסדות ציבוריים. מי שמשתייכים לקבוצות הסובלות מביטויים של גזענות ואפליה, כגון ערבים, יוצאי אתיופיה, קהילת הלהט"ב, חרדים, מזרחים, עולים מחבר העמים, מבקשי מקלט ומהגרי עבודה, לעיתים קרובות אינם זוכים ליחס שוויוני ברמה המוסדית ונתקלים במכשולים שונים המקשים עליהם להתקבל באופן שוויוני בחברה.
- א. מדוע, לדעתך, הגזענות מסכנת את קיומה של חברה דמוקרטית? באילו זכויות אדם היא פוגעת?
  - ב. האם יש, לדעתך, הבדל בין תופעות גזעניות הקשורות במגפת הקורונה לבין גילויי גזענות בחברה הישראלית המתרחשים בימי שגרה? האם יש קשר ביניהם?

חלק ג' – מגפת הקורונה והמאבק בגזענות

קרא/י את הפוסטים הבאים שפורסמו לאחרונה בפייסבוק:

צילום מסך

1. על איזה רקע נכתבו הפוסטים הללו, לדעתך?
2. אילו מסרים עולים מכל אחד מהם?
3. מה אנחנו יכולים ללמוד ממגפת הקורונה בהקשרים אלה?

נספח:

"סינים, אל תבואו!": וירוס הקורונה מתפשט בעולם, ועמו גם גזענות נגד סינים

עיבוד מקוצר לכתבה שפורסמה באתר 'הארץ' ב-1.2.2020, המבוססת על כתבה מהניו יורק טיימס.

[לכתבה באתר הארץ](#)

[לכתבה המלאה של מטוקו ריץ' בניו יורק טיימס](#)

ההתפשטות של נגיף הקורונה ברחבי העולם מעוררת גל של בהלה, שמתבטאת במקרים שונים בעוונות ואף גזענות כלפי סינים ברחבי העולם. כך, למשל ההאשטג הפופולרי ביותר בטוויטר ביפן היה בימים האחרונים #Chinese_Don't_Come_To_Japan – "סינים, אל תבואו ליפן". בסינגפור, עשרות אלפי תושבים חתמו על עצומה הקוראת לממשלה לאסור על כניסת סינים למדינה. במדינות נוספות כמו הונג קונג, וייטנאם ודרום קוריא, בתי עסק תלו שלטים הקוראים לסינים שלא להיכנס. כך, למשל, בחזית מסעדת Bread Box במרכז העיר הוי אן בוייטנאם, הפופולרית בקרב תיירים, תלו הבעלים שלט שבו נכתב: "אנחנו לא יכולים לספק שירות לסינים, מצטערים!" לא רחוק משם, הודיע אחד המלונות כי אינו מקבל אורחים סינים בגלל הנגיף. בצרפת, הכותרת הראשית של עיתון מקומי היה "כוננות צהובים" (כינוי גנאי לסינים). בטורונטו שבקנדה היו הורים שדרשו מהרשויות לאסור את כניסתם לבית הספר של ילדי משפחה ששבה לאחרונה מסין.

בזמן שבסין מתקשים לבלום את התפשטות הנגיף, הבהלה והחששות מפני וירוס הקורונה מלבים ברחבי העולם שנאת זרים ומעצימים את הדעות הקדומות שהיו קיימות ממילא כלפי הסינים. חלק מהתגובות להתפרצות הנגיף אפשר להגדיר כהגיוניות, לנוכח סכנת ההידבקות: חברות תעופה ביטלו טיסות לעיר ווהאן, מוקד התפשטות הנגיף, ולערים אחרות בסין; מדינות רבות מפנות את תושביהן מהאזור הנגוע ובשדות תעופה ברחבי העולם קמו עמדות בדיקה לנוחתים מסין. אולם לא תמיד ברור היכן עובר הגבול בין חשש וצעדי הגנה מעשיים לבין אפליה על בסיס גזעי או אתני.

מומחים לבריאות הציבור אומרים שהם מבינים חלק מהצעדים. "במובן מסוים זו תגובה טבעית כנגד גורם מחלה אפשרי, במיוחד כשאין לו תרופה כרגע", אמרה קארן איגלסטון, ראש התוכנית למדיניות הבריאות באסיה במרכז המחקר באוניברסיטת סטנפורד.

עם זאת, חלק מהמקרים בהחלט עונים להגדרה של גזענות. משתמשי טוויטר ביפן, לדוגמה, השתמשו בהתבטאויות קשות כלפי סינים ובכינויים כמו "מלוכלכים", "גסים" ו"ביוטרוריסטים".

ייתכן שהעובדה שסין סגרה עשרות מיליוני בני אדם במאמץ לבלום את התפשטות הנגיף דוחפת ממשלות אחרות לתגובת יתר, אמר קויצ'י נקאנו, מרצה למדע המדינה מאוניברסיטת סופיה שבטוקיו.

ישנן מדינות שמנסות להרגיע את הבהלה. בטורונטו שבקנדה פורסמו קריאות להימנע מגזענות כפי שעלתה בעת מגיפת הסארס ב-2003. בהודעה שפרסמה השבוע מועצת הנהלת בית ספר במחוז יורק, פרבר בטורונטו שבו גרים תושבים רבים ממוצא אסיאתי, נכתב שלמרות שמקורו של הנגיף במחוז בסין, יש להיזהר שלא להתייחס אליו כאילו שהוא נגיף סיני ולהימנע מכל שמץ של שנאת זרים שעלולה לפגוע בקהילת בית הספר.